

Capitolul I
Dispoziții generale. Data la care hotărârile penale
rămân definitive și devin executorii.
Cazuri în care hotărârile penale sunt executorii,
deși nu sunt definitive

1. Data la care hotărârea rămâne definitivă și suscep-
tibilă de a fi pusă în executare. Apel peste termen. Condiții

C. proc. pen., art. 365

Pentru ca apelul peste termen să fie admisibil, se cere ca partea să fi lipsit atât la judecată, cât și la pronunțare, și să declare apel fără a depăși 10 zile de la începerea executării pedepsei sau a dispozițiilor privind despăgubirile civile.

Articolul 365 alin. (1) C. proc. pen. fixează numai termenul limită până la care poate fi declarat apelul în cazul în care partea a lipsit la judecată și la pronunțare, dar nu prevede, drept condiție a exercitării apelului peste termen, începerea executării pedepsei sau a despăgubirilor.

*C.S.J., Secția penală, decizia nr. 1497
din 20 martie 2002, www.scj.ro*

Prin decizia nr. 217 din 8 noiembrie 2001, Curtea de Apel Oradea, secția penală, a respins ca tardiv apelul declarat de inculpat.

În motivarea acestei hotărâri s-a reținut că instanța de fond a soluționat cauza la primul termen de judecată, cu procedura de citare a inculpatului legal îndeplinită.

Conform dovezii de primire și procesului-verbal de predare, hotărârea instanței de fond a fost comunicată la data de 24 septembrie 1999, fiind afișată pe ușa principală, întrucât nu a fost găsită nicio persoană la adresa cunoscută. Cu toate acestea, inculpatul a declarat apel la data de 4 septembrie 2001.

Față de împrejurarea că inculpatul, lipsă la data soluționării apelului, nu a făcut dovada că a început executarea pedepsei și că apelul

a fost declarat în termen de 10 zile de la data începerii executării pedepsei și nici dovada începerii dispozițiilor privind despăgubirile civile, instanța a considerat că el nu se găsește în situația prevăzută în art. 365 C. proc. pen. referitoare la apelul peste termen.

Inculpatul a declarat recurs, cu motivarea că în cauză sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 365 C. proc. pen. pentru declararea apelului peste termen.

Recursul este fondat.

Instanța de apel a reținut corect că sentința a fost comunicată inculpatului la 24 septembrie 1999, iar acesta a declarat apel la data de 4 septembrie 2001. Este, de asemenea, reală constatarea că inculpatul, nici la data declarării apelului – 4 septembrie 2001 – nici în prezent nu a început executarea pedepsei și nici executarea dispozițiilor privind despăgubirile civile.

Instanța de apel a dat însă o interpretare greșită dispozițiilor art. 365 C. proc. pen. privind declararea apelului și peste termen. Potrivit textului de lege menționat, partea care a lipsit atât la judecată, cât și la pronunțare, poate declara apel și peste termen, dar nu mai târziu decât 10 zile de la data, după caz, a începerii executării pedepsei sau începerii executării dispozițiilor privind despăgubirile civile.

Examinând datele cauzei în raport cu prevederile legale menționate, se constată, pe de o parte, că inculpatul nu a fost prezent la judecată și nici la pronunțarea sentinței, iar pe de altă parte, că apelul, declarat după expirarea termenului legal de 10 zile, a fost depus înainte de începerea executării pedepsei sau a dispozițiilor privind despăgubirile civile.

Interpretarea instanței în sensul că ar fi necesar, pentru admisibilitatea apelului peste termen, ca inculpatul să fi început executarea pedepsei sau executarea dispozițiilor privind despăgubirile civile și să fi declarat apelul în termen de 10 zile de la data începerii executării, este însă greșită.

Din modul de redactare a art. 365 C. proc. pen. rezultă că acest text de lege a fixat numai limită maximă, în timp, până la care poate fi declarat apelul peste termen, în formularea „dar nu mai târziu decât 10 zile de la data, după caz, a începerii executării pedepsei sau a începerii executării dispozițiilor privind despăgubirile civile”.

Prin urmare, apelul peste termen poate fi declarat de către partea care a lipsit atât la judecată, cât și la pronunțare, în intervalul de timp cuprins între data expirării termenului de declarare a apelului și data la care se împlinesc 10 zile de la începerea executării pedepsei sau a

începerii executării dispozițiilor privind despăgubirile civile, fără a se cere ca executarea să fi început.

În consecință, recursul a fost admis, cu trimiterea cauzei pentru rejudecarea apelului.

2. Apel peste termen. Data rămânerii definitive a hotărârii

C. proc. pen., art. 365, art. 416 pct. 2 lit. a)

În cazul în care apelul peste termen a fost respins, data rămânerii definitive a hotărârii este, potrivit art. 416 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., în lipsa unui apel declarat în termen, data expirării termenului de apel.

*I.C.C.J. – Completul de 9 judecători,
decizia nr. 74 din 16 februarie 2004, www.scj.ro*

Prin sentința penală nr. 276 din 17 octombrie 2000, Tribunalul Satu Mare a condamnat pe inculpatul B.V. la un an închisoare pentru săvârșirea tentativei la infracțiunea de ieșire din țară prin trecerea frauduloasă a frontierei prevăzută în art. 20 C. pen. raportat la art. 68 alin. (1) lit. b) și alin. ultim din Legea nr. 56/1992, cu aplicarea art. 37 alin. (1) lit. a) C. pen.

În temeiul art. 10 din Legea nr. 137/1997, s-a revocat beneficiul grațierii condiționate a pedepselor stabilite prin sentința penală nr. 1226 din 17 noiembrie 1997 a Judecătoriei Rădăuți, urmând ca pedeapsa rezultantă, de un an închisoare, să fie executată alături de pedeapsa aplicată în cauza supusă judecății.

Instanța a reținut că, în noaptea de 11 mai 2000, inculpatul, împreună cu alte persoane, a încercat să iasă din țară prin trecerea frauduloasă a frontierei.

Curtea de Apel Oradea, prin decizia penală nr. 74A din 22 martie 2001, a respins apelul inculpatului ca nefondat.

Recursul declarat de inculpat a fost admis prin decizia nr. 4262 din 10 octombrie 2002 a Curții Supreme de Justiție, secția penală, s-au casat hotărârile atacate, s-a schimbat încadrarea juridică dată faptei în prevederile art. 20 C. pen. raportat la art. 70 alin. (1) din O.U.G. nr. 105/2001, s-a suspendat condiționat executarea pedepsei de 6 luni închisoare aplicată în baza noii încadrări juridice și, constatându-se că infracțiunile ce au format obiectul condamnării anterioare

sunt concurente cu tentativa de trecere frauduloasă a frontierei, s-au înlăturat aplicarea art. 37 alin. (1) lit. a) C. pen. și revocarea beneficiului grațierii pedepselor anterioare.

În ceea ce privește starea de recidivă și revocarea grațierii, instanța de recurs a motivat că prin hotărârile atacate s-a reținut greșit că sentința penală nr. 1226/1997 a Judecătoriei Rădăuți a rămas definitivă la data expirării termenului de apel, 22 decembrie 1997, iar nu la 4 iulie 2001 când, în urma rejudecării după casare a apelului declarat peste termen, acesta a fost respins ca nefondat, situație în care la data pronunțării sentinței în cauza de față, la 17 octombrie 2000, nu a existat o condamnare anterioară definitivă care să constituie primul termen al recidivei, infracțiunile fiind, deci, concurente.

Împotriva ultimei decizii s-a declarat recurs în anulare, cu motivarea că instanța de recurs a înlăturat contrar legii aplicarea art. 37 alin. (1) lit. a) C. pen. și dispoziția de revocare a grațierii pedepselor anterioare, sentința penală nr. 1226/1997 rămânând definitivă la data expirării termenului de apel, anterior săvârșirii ultimei infracțiuni.

Recursul în anulare este fondat.

Din actele cauzei, rezultă următoarele:

Sentința penală nr. 1226 din 17 noiembrie 1997 a Judecătoriei Rădăuți a fost atacată cu apel de inculpat la 8 decembrie 2000, acesta cerând repunerea în termen, cu motivarea că, fiind plecat din țară, nu a luat cunoștință despre hotărârea primei instanțe decât la întoarcerea din străinătate, ceea ce constituie o cauză temeinică de împiedicare a exercitării în termen a apelului.

Prin decizia penală nr. 21 din 10 ianuarie 2001, Tribunalul Suceava a respins cererea de repunere în termen și a respins apelul inculpatului că tardiv. Curtea de Apel Suceava, prin decizia penală nr. 269 din 15 martie 2001, a respins recursul declarat de inculpat, a casat decizia atacată și a trimis cauza tribunalului pentru rejudecarea apelului, cu motivarea că, inculpatul lipsind atât la judecată, cât și la pronunțare în fața primei instanțe, sunt incidente prevederile art. 365 C. proc. pen. referitoare la apelul peste termen.

Rejudecând apelul, prin decizia penală nr. 489 din 4 iulie 2001, Tribunalul Suceava a respins apelul inculpatului ca nefondat, soluție menținută în recurs prin decizia penală nr. 700 din 3 octombrie 2001 a Curții de Apel Suceava.

În prezenta cauză, Tribunalul Satu Mare a reținut că sentința penală în discuție a rămas definitivă la 22 decembrie 1997, data expirării termenului de apel, în raport cu data comunicării sentinței, la 11

decembrie 1997. Această dată fiind anterioară săvârșirii, la 11 mai 2000, a tentativei de trecere frauduloasă a frontierei, a reținut, așa cum s-a arătat, starea de recidivă de după condamnare; ultima infracțiune fiind săvârșită înăuntrul termenului de încercare de 3 ani, a grațierii condiționate, a revocat beneficiul grațierii pedepselor anterioare, soluție menținută în apel.

Instanța de recurs a reținut că sentința nr. 1226/1997 a rămas definitivă la 3 octombrie 2001, când curtea de apel a respins recursul inculpatului ca nefondat. În ceea ce privește data rămânerii definitive a menționatei sentințe, cu consecințe asupra stării de recidivă și a revocării grațierii, sunt de observat următoarele.

Potrivit art. 416 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., hotărârile primei instanțe rămân definitive la data expirării termenului de apel, când nu s-a declarat apel în termen.

În conformitate cu art. 365 din același cod, partea care a lipsit atât la judecată, cât și la pronunțare, poate declara apel peste termen.

Spre deosebire de instituția repunerii în termen când, potrivit art. 364 C. proc. pen., apelul declarat după expirarea termenului prevăzut de lege este considerat ca fiind făcut în termen, apelul peste termen nu este considerat ca fiind făcut în termen, iar executarea nu se suspendă, ceea ce înseamnă că hotărârea atacată are caracter definitiv și executoriu, iar în cazul respingerii apelului peste termen hotărârea primei instanțe rămâne definitivă, potrivit art. 416 pct. 2 lit. a), la data expirării termenului de apel, în lipsa apelului declarat în termen.

Ca atare, inculpatul fiind condamnat definitiv la pedeapsa închisorii mai mare de 6 luni și săvârșind o nouă infracțiune intenționată pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de un an, în termenul de încercare al grațierii condiționate, reținerea recidivei potrivit art. 37 alin. (1) lit. a) C. pen. și revocarea grațierii conform art. 10 din Legea nr. 137/1997 sunt legale și temeinice.

În consecință, recursul în anulare a fost admis, s-a casat în parte decizia atacată cu privire la înlăturarea aplicării prevederilor referitoare la starea de recidivă și la revocarea beneficiului grațierii, care au fost menținute, și s-a dispus înlăturarea aplicării art. 81 C. pen. privind suspendarea condiționată a executării pedepsei.

3. Măsurile asiguratorii. Punerea în executare a dispozițiilor instanței cu privire la acestea

C. proc. pen., art. 163, art. 346 și art. 353
C. civ., art. 998

Hotărârea instanței cu privire la măsurile asiguratorii fiind executorie, chiar dacă este nedefinitivă, se pune în executare de către organele prevăzute de lege, care încheie proces-verbal despre procedura urmată, fiind fără relevanță la luarea măsurii proba existenței și valorii bunurilor asupra cărora măsura a fost instituită.

C.A. București, Secția a II-a penală, decizia nr. 2042 din 16 octombrie 2002, în Culegerea de practică judiciară penală 2001- 2002 a Curții de Apel București, Ed. Brilliance, colecția Lex Expert, p. 319

Prin sentința penală nr. 2221 din 31 octombrie 2001 a Judecătoriei Sectorului 1 București a fost condamnat inculpatul C.R. la 3 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 184 alin. (1) și (5) C. pen., pedeapsă constatată grațiată conform art. 1 din Legea nr. 137/1997.

S-a admis în parte acțiunea civilă a părții civile P.D.R. și, în baza art. 346 C. proc. pen., art. 998 și a art. 1003 C. civ. a fost obligat inculpatul la 50.000.000 lei daune morale și 50.984 lei despăgubiri materiale în solidar cu SC I SRL.

S-au respins în întregime pretențiile părții civile P.D.R. față de societatea de asigurare SC A SRL.

A fost obligat inculpatul în solidar cu partea responsabilă civilmente SC I SRL la 10.000.000 lei cheltuieli judiciare către stat conform art. 191 alin. (1) și (3) C. proc. pen.

În baza art. 193 alin. (1) și (4) C. proc. pen. a fost obligat inculpatul la 8.151.375 lei cheltuieli judiciare către stat.

În baza art. 163 și a art. 353 C. proc. pen. s-a menținut sechestrul asigurator asupra bunurilor inculpatului și s-a dispus instituirea sechestrului asigurator asupra bunurilor părții responsabile civilmente SC I SRL.

Pentru a se pronunța astfel, prima instanța a reținut că inculpatul, administrator la SC I SRL, prin nerespectarea normelor unei conduite preventive și prin încălcarea dispozițiilor art. 14 din Decretul

nr. 328/1966 republicat a produs un accident de circulație în urma căruia partea vătămată a suferit leziuni care au necesitat pentru vindecare 12-14 zile de îngrijiri medicale și au constat într-o plagă prin contuzie buza inferioară și luxația dinților 30, 31, 41 42.

Împotriva acestei sentințe în termen legal a declarat apel inculpatul, partea responsabilă civilmente și partea civilă.

Inculpatul a criticat hotărârea primei instanțe, printre altele, sub aspectul menținerii sechestrului asigurator asupra bunurilor sale.

Partea responsabilă civilmente SC I SRL nu și-a motivat apelul.

Partea civilă a solicitat obligarea inculpatului și a părții responsabile civilmente la 10.000 USD reprezentând daune materiale, 10.000.000 lei reprezentând daune morale și 13.346.619 lei cheltuieli de judecată.

Prin decizia penală nr. 1053 din 14 iunie 2002, Tribunalul București – Secția a II-a penală a admis apelurile, a redus cuantumul daunelor morale acordate părții civile de la 50.000.000 la 15.000.000 lei, a obligat inculpatul în solidar cu partea responsabilă civilmente la 15.225.000 lei cheltuieli judiciare către partea civilă, a dispus ridicarea măsurii sechestrului asigurator asupra bunurilor inculpatului, dispusă prin încheierea din 20 aprilie 1999 a Judecătoriei Sectorului 1 București și menținută prin sentința penală atacată, și a înlăturat măsura instituirii sechestrului asigurator asupra bunurilor părții responsabile civilmente SC I SRL.

Instanța de apel a reținut că luarea măsurii sechestrului asigurator asupra bunurilor inculpatului și mai apoi asupra bunurilor părții responsabile civilmente s-a dispus pur teoretic fără o identificare reală a acestor bunuri, fiind obligatorie identificarea și evaluarea bunurilor sechestrate de către instanța printr-un proces verbal încheiat în vederea aducerii la îndeplinire a măsurii. Ambele hotărâri au fost atacate cu recurs de partea civilă P.D.R. care le-a criticat, printre altele, sub aspectul ridicării măsurii sechestrului asigurator asupra bunurilor inculpatului și părții responsabile civilmente, această măsură fiind oportună, în condițiile în care s-a făcut dovada că inculpatul își înstrăinează bunurile.

Recursul este fondat.

Curtea constată că prin încheierea din 20 aprilie 1999 pronunțată de Judecătoria Sectorului 1 București, s-a admis cererea părții civile și, în baza art. 163 C. proc. pen. s-a dispus instituirea unui sechestrului asigurator asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpatului, măsură care a fost ulterior menținută prin sentința penală nr. 2221 din 31 octombrie 2001 a Judecătoriei Sectorului 1 București, când, admi-

ținându-se cererea de despăgubiri civile formulată de partea civilă și constatându-se angajarea răspunderii civile delictuale a părții responsabile civilmente SC I. SRL, al cărei administrator era inculpatul acesta și partea responsabilă civilmente au fost obligați în solidar la despăgubiri către partea civilă. În mod corect prima instanță a dispus, pe lângă menținerea sechestrului asigurator instituit asupra bunurilor inculpatului, și instituirea sechestrului asupra bunurilor părții responsabile civilmente, până la concurența despăgubirilor civile acordate părții civile.

În acest context, soluția instanței de apel care a dispus ridicarea sechestrului asupra bunurilor inculpatului și, respectiv, înlăturarea sechestrului instituit prin sentința asupra bunurilor părții responsabile civilmente este nelegală cu o motivare, de asemenea, străină literei și spiritului legii.

Curtea constată astfel că, potrivit art. 163 C. proc. pen., măsurile asiguratorii se pot lua asupra bunurilor inculpatului și, respectiv, ale părții responsabile civilmente, până la concurența valorii probabile a pagubei.

De asemenea, potrivit art. 353 C. proc. pen., în cazul în care admite acțiunea civilă, instanța examinează potrivit art. 163 și următoarele C. proc. pen. necesitatea luării măsurii asiguratorii privind reparațiile civile, dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior, dispozițiile din hotărâre în aceasta privință fiind executorii.

Din examinarea dispozițiilor legale relative la măsurile asiguratorii se constată că se face distincție între luarea acestei măsuri care presupune o dispoziție a instanței de judecată și aducerea la îndeplinire a acesteia, care se face de organele precizate și potrivit procedurii detaliate în art. 164-167 C. proc. pen.

În aceste condiții, în mod eronat, instanța de apel a dispus înlăturarea măsurilor asiguratorii cu motivarea că această măsură s-ar fi luat fără o identificare reală a evidenței bunurilor. După cum se observă din dispozițiile legale, luarea măsurilor asiguratorii nu presupune o dovadă prealabilă a existenței și valorii bunurilor asupra cărora măsura este instituită, aceasta fiind o problemă de punere în executare a măsurii de către organele prevăzute de lege, care încheie un proces-verbal despre întreaga procedură a sechestrului, așadar inclusiv despre existența și valoarea bunurilor asupra cărora sechestrul se instituie.

De altfel, la dosar există dovezi în sensul existenței bunurilor asupra cărora sechestrul a fost instituit, mărturie în acest sens stând

procesul- verbal încheiat la 14 iulie 1999 de executorul judecătoresc al Judecătoriei Aiud, privind sechestrarea bunurilor mobile găsite în apartamentul proprietate personală al inculpatului, precum și încheierea pronunțată de aceeași judecătorie privind notarea sechestrului asigurator asupra imobilului înscris în cartea funciară la nr. 5017/420/2/2/XXI.

Față de aceste considerente, Curtea constată că în mod nelegal și cu o motivare eronată instanța de apel a procedat la înlăturarea măsurii sechestrului instituit atât asupra bunurilor inculpatului, cât și asupra bunurilor părții responsabile civilmente, sens în care recursul părții civile va fi admis, decizia penală va fi casată în parte și în fond va fi înlăturată măsura ridicării sechestrului asupra bunurilor inculpatului și se vor menține dispozițiile din sentință cu privire la instituirea sechestrului asupra bunurilor părții responsabile civilmente.

4. Hotărâre executorie. Plângerea împotriva măsurii asiguratorii

C. proc. pen., art. 168, art. 415

Hotărârile instanțelor penale devin executorii la data când au rămas definitive.

Hotărârile nedefinitive sunt executorii atunci când legea dispune aceasta. Potrivit art. 168 C. proc. pen., în contra măsurii asiguratorii luate și a modului de aducere la îndeplinire a acesteia, învinuitul sau inculpatul, partea responsabilă civilmente, precum și orice altă persoană interesată se pot plânge procurorului sau instanței de judecată, în orice fază a procesului penal. Hotărârea instanței de judecată poate fi atacată separat cu recurs. Din economia art. 168 C. proc. pen. rezultă că se poate face recurs numai în situația în care s-a dispus luarea unei măsuri asiguratorii. Recursul nu suspendă executarea.

C.A. București, Secția a II-a penală, decizia nr. 1057 din 12 iulie 2001, în Culegerea de practică judiciară penală 2001-2002 a Curții de Apel București, Ed. Brilliance, colecția Lex Expert, p. 322

Prin încheierea din data de 26 iunie 2001 pronunțată în dosarul nr. 2416/2001, Tribunalul București a respins, în baza art. 163 alin. (2) C. proc. pen., cererea Ministerului de Interne – Direcția Cercetări Penale de blocare a conturilor firmei SC P. SRL, aflate la Banca X, în